

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження
«Рецепція особистості та творчості Миколи Лисенка в
соціокультурних координатах Галичини до 1942 року»
Кузнецової Ольги Олександрівни,
представлене на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 02 Культура і мистецтво
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво

Актуальність дисертаційного дослідження. Вплив Миколи Лисенка, як різнобічного фахівця, основоположника національного музичного стилю й численних музичних жанрів, засновника першої української музичної школи у Наддніпрянщині, на розвиток нашої культури був надзвичайно великим – як у загальнонаціональному, так і в регіональному вимірах. Спеціально в Галичині він знайшов вельми сприятливу рецепцію, на чому неодноразово наголошувалося в статтях і інших працях багатьох музикознавців про Лисенка. Та на необхідності написання дисертації на цю тему акцентувала проф. Любов Кияновська ще 2013 року. Відтоді лисенкознавчі статті й розвідки з цієї тематики ще більше активізувалися.

Однак, дослідження О. Кузнецової переконало в тому, що дискурс галицької Лисенкіани, сформованої упродовж вибраного хронологічного періоду, потребував цілісного осмислення. Адже це дійсно феноменальна різноманітність маловідомих і незнаних досі явищ, подій, фактів у суспільно-громадському, виконавському, освітньому, музично-творчому, науково-публіцистичному, едиційному аспектах, та ще й у літературно-мистецьких виявах. Тому актуальність цієї дисертації є безсумнівною.

Структура та зміст дисертації, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу. Робота логічно структурована та оформлена згідно з вимогами щодо кваліфікаційних праць. Вона складається з чотирьох розділів зі вступом, висновками, списком використаних джерел

та додатками, які унаочнюють і ілюструють матеріали дисертації та конкретизують апробацію результатів дослідження.

Зміст дисертації обумовлений логічним і послідовним розгортанням наукової концепції. Розділ 1 «Ракурси дослідження постаті, спадщини та громадської праці М. Лисенка» складається з трьох підрозділів, де розглянуто історіографію тематики лисенкознавства, теоретико-методологічні засади вивчення регіональної рецепції видатного митця та філософське осмислення значення життєтворчості Лисенка. Зауважено відсутність у регіональному корпусі лисенкознавчих праць такої, яка б охопила різні ділянки рецепції, впливу та інфраструктури особистості й творчості Лисенка в Галичині, саме в зазначених хронологічних межах. Заслуговує уваги методологічна основа праці, що спирається на доцільно підібрані категорії з філософської, соціально-психологічної і мистецтвознавчої сфер (а саме, історичної особистості монадного типу, генія, рецепції і інфраструктури творчості й діяльності митця тощо).

Другий розділ розкриває аспекти формування та еволюції суспільно-культурної інфраструктури особистості й творчості М. Лисенка в Галичині. У змалюванні історичного, ідеологічного та суспільно-психологічного тла галицької Лисенкіани (перший підрозділ) ведеться мова про специфічні історико-суспільні, культурні й частково політичні передумови сприйняття Лисенка в Галичині (з покликанням на праці М. Шлемкевича «Галичанство», «Нариси до української етнопсихології» В. Яніва та ін.). А також наводяться деякі порівняння ментальності українців східних і західних теренів, що стосуються тісно пов'язаних ментальних і мистецьких аспектів.

У другому підрозділі дисертантка показала вагомість особистості М. Лисенка в сенсі комунікаційного центру притягання діячів української культури й науки в Галичині, серед яких О. Барвінський, Ф. Колесса,

І. Франко, А. Вахнянин, В. Шухевич, В. Лукич і ін. Шляхом листування з ними налагоджувалися тісніші контакти між регіонами, відбувався обмін музичними здобутками, фольклорними надбаннями, громадсько-просвітницькими ідеями, важливою інформацією про тогочасне культурно-національне життя та його подальше планування в обставинах перебування у різних імперіях.

Про відзначення ювілеїв і пам'ятних дат М. Лисенка у Львові та інших містах регіону йдеться в третьому підрозділі, заснованому на великій кількості архівних матеріалів про загальнонародні святкування 1903 та 1942 років, де брали участь представники різних прошарків населення краю. Як ніхто інший, Лисенко удостоївся щирого пошанування в численних іномистецьких артефактах (поезія, белетристика, візуальні мистецтва), про які довідуємося з четвертого підрозділу. Творчий літературно-мистецький резонанс його постаті та діяльності справді вражаючий. Публіцистика відомих галичан і наддніпрянців (які тимчасово перебували у Львові), видання творів, товариство та музичний інститут, названі його іменем, склали інші форми регіонально-суспільної рецепції митця (п'ятий підрозділ).

Третій розділ присвячено галицькому Лисенкознавству. Він поділений на два хронологічні періоди у відповідних підрозділах: перший від професійного вивчення творчості й діяльності митця на початку XX століття працями Ф. Колесси й С. Людкевича, далі Б. Кудрика, В. Барвінського, В. Витвицького, А. Рудницького та інших музикознавців краю, написаними упродовж першої третини XX століття; другий присвячений розгляду праць названих і інших авторів до 100-літнього ювілею від дня народження М. Лисенка 1942 року.

Останній, четвертий розділ торкається впливу М. Лисенка на розвиток музично-творчої та виконавської сфер у Галичині в черговості таких підрозділів: основні тенденції рецепції мовостиллю композитора,

концертно-виконавське життя музики М. Лисенка в різних ділянках: хоровій, камерно-вокальній, інструментальній (фортепіанній і скрипковій) та оперно-театральній.

Рівень виконання поставлених наукових завдань і оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності. Відповідно до мети дисертаційної праці, яка «полягає в обґрунтуванні впливу М. Лисенка, як людини, митця й патріота, на музично-мистецький та суспільно-культурний ландшафт Галичини від кінця XIX століття до 1942 року» (с. 17), авторка дисертації поставила перед собою комплекс завдань. Вони послідовно розкриваються з опорою на загальнонаукову та мистецтвознавчу методологію. Логічний акцент кладеться на міждисциплінарний підхід, що проявився в опануванні, крім вузькопрофільних (мистецтвознавчих) наукових конструктів, окремими соціологічними, історичними й філософськими категоріями та ідеями. Рецептивний підхід продиктований самою тематикою праці. Досягнення мети дослідження унаочнено здобутими науково-практичними результатами, викладеними у висновках до кожного розділу та загальних висновках, що повністю відповідають поставленим завданням.

Переконливе обґрунтування результатів дослідження обумовлене ретельним опрацюванням О. Кузнецовою теоретичних праць широкого гуманітарного діапазону (з історії, етнопсихології, культурології, літературознавства, музикознавства, мистецтвознавства – як українських, так і зарубіжних авторів), а також достатньо глибоким аналізом значного обсягу фактологічних, документальних і художніх матеріалів. Завдяки цьому можна констатувати, що сформовано об'ємний новаторський погляд на феномен рецепції особистості й творчості М. Лисенка в Галичині.

Наукова новизна дисертації безсумнівна, оскільки в ній уперше подано цілісну панораму особистості й творчості М. Лисенка галицьким

суспільством до 1942 року через, якщо скористатися визначенням дисертантки, «персонологічні й громадські, загальнокультурні й мистецькі вияви рецепції» (с. 17). При цьому вперше висвітлено історико-ідеологічні, соціокультурні та психологічні передумови рецепції митця й патріота в Галичині; систематизовано надбання тодішніх представників галицької музикології щодо особи та творчих засад Лисенка; зібрано, узагальнено та охарактеризовано показові та найбільш репрезентативні взірці публіцистики, белетристики, поетичного доробку та інших мистецьких артефактів регіону на його честь. Новаторська сутність роботи також виявляється у розробці методики аналізу впливу й рецепції видатного митця в окремому регіоні, в широкому спектрі напрямів інфраструктурної «розбудови».

Рецензована праця має безсумнівне **теоретичне та практичне значення**. Її теоретична вагомість полягає у концептуалізації дисертанткою поняття регіональної рецепції митця загальнонаціонального масштабу, у висвітленні широкого розмаїття її виявів – духовних, інституційних, освітніх, виконавських, композиторських, музикознавчих, видавничих, літературних і образотворчих.

Практичне значення роботи пов'язане з можливістю використання її положень у подальших дослідженнях проблематики впливу М. Лисенка на розвиток національної музичної культури. Одержані результати здатні збагатити лекційні курси з історії української музики, музичної регіоналістики, музичної критики, музичної психології тощо. Окремі положення роботи можуть стати корисними для виконавців і педагогів інструментальних і хорових класів.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію О. Кузнецової, вважаю за потрібне висловити зауваження й почути відповіді на такі запитання:

1. Якими ще були форми міжкомпозиторської співпраці галичан і Лисенка, крім рецепції мовостилю та розвитку жанрової системи його творчості?

2. У першому розділі зазначено, що Ви спиралися на концепт інфраструктури композиторської творчості, розроблений Стефанією Олійник щодо зарубіжних композиторів Ф. Шопена, Р. Вагнера та Ф. Ліста у Львові. Наскільки збігається з її положеннями Ваша концепція рецепції особистості й творчості М. Лисенка, чи є істотні відмінності, певні доповнення тощо?

3. Чи могли б Ви конкретизувати дрогобицьких виконавців музики Лисенка зазначеного періоду, назвати твори, які звучали на концертах?

Зауваження стосується публіцистичних надбань про М. Лисенка: на мою думку, їм присвячено в роботі надто багато уваги.

Проте висловлені запитання й зауваження мають, здебільшого, рекомендаційний характер, які не применшують наукової вартості дисертації.

О. Кузнецовою опрацьовано значний масив наукової літератури, тогочасної періодики, матеріалів з музею Лисенка, інтернет-ресурсів тощо. Кількість і змістова якість наукових публікацій відповідає вимогам. Окремі ідеї дисертації висвітлювалися на науково-практичних конференціях, про що свідчить наявність публікацій апробаційного характеру.

Викладені у дисертації та публікаціях авторки міркування є оригінальними та логічно обґрунтованими, що переконує у самостійності та завершеності дослідження.

Загальний висновок і оцінка дисертації. Виходячи з усіх вищенаведених зауваг, можна констатувати, що рецензована дисертаційна праця виконана на належному теоретичному й методологічному рівнях, містить актуальні та перспективні для сучасної

науки ідеї, що характеризуються новизною, вагомим теоретичним і практичним значенням.

Подана до захисту дисертація «Рецепція особистості та творчості Миколи Лисенка в соціокультурних координатах Галичини до 1942 року» Ольги Олександрівни Кузнецової відповідає пп. 6–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р., затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023, а її авторка заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Любомир МАРТИНІВ,

кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри вокально-хорового,

хореографічного та образотворчого мистецтва

ДДПУ імені Івана Франка

Дрогобицький державний
педагогічний університет
імені Івана Франка

Підпис

ЗАСВІДЧУЮ

виставив сепарат